

13.3.2025

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/23654/2021/

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta. Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausunut aiemmin vuonna 2022 luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta. Apulaistietosuojavaltuutettu toi kyseisessä lausunnossa esille henkilötietojen käsittelyyn liittyviä seikkoja, joita lain jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä on tehty henkilötietojen käsittelyyn liittyviä täsmennyksiä, mitä tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä muutoksena. Hallituksen esitys sisältää kuitenkin vielä kohtia, jotka kaipaavat täsmennyksiä tietosuojalainsäädännön kannalta.

Käsitteet

Ehdotuksen mukaan voimassa olevan arkistolain arkistonmuodostajatermistä luovutettiin uudessa laissa ja lain organisatorinen soveltamisala kytkettäisiin julkisuuslain viranomaismääritelmään. Lisäksi laissa täsmennettäisiin tarkemmin muut tahot, joihin lakia sovellettaisiin. Käytännössä lain organisatorinen soveltamisala säilyisi kuitenkin samanlaisena kuin voimassa olevassa arkistolaissa.

Ehdotuksessa on muutoinkin pyritty yhtenäistämään termistöä arkistointilain, tiedonhallintalain ja julkisuuslain käsitteiden osalta. Esimerkiksi asiakirjan ja tietoaineiston määritelmät kytkettäisiin julkisuuslakiin ja tiedonhallintalakiin. Käsitteiden yhtenäistämistä voidaan pitää hyvänä muutoksena, koska se selkeyttää lakien soveltamista ja yksilöi tarkemmin, millaiset asiakirjat ja tietoaineistot kuuluvat lain soveltamisalaan. Tämä selkiyttää myös sen arviointia, mitkä viranomaisen hallussa olevat henkilötiedot kuuluvat asiakirjoihin ja tietoaineistoihin ja voivat tulla arkistoiduksi.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa ja lakiehdotuksen säännöstekstissä puhutaan sekä asiakirjojen että tietoaineistojen arkistoinnista. Yleisenä huomiona todettakoon, että jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että kyseisiä termejä käytetään johdonmukaisesti ja säännöksistä käy selkeästi ilmi, koskeeko se sekä asiakirjoja ja tietoaineistoja vai ainoastaan jompaakumpaa näistä.

Henkilötietojen käsittelyn roolit

Perustuslain 10.1 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (kts. PeVL 14/2018 vp). Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi perustuslakivaliokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislain nojalla.

Näin ollen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Valiokunnalla ei ole ollut huomauttamista lähtökohtaan, jonka mukaan viranomaisen tehtävä ja toimivaltuudet tulee kuvata lainsäädännössä niin, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta ja tarkoitus voidaan perustellusti siitä johtaa toiminnan tavoite huomioon ottaen (kts. PeVL 14/2018 vp sekä myös tietosuoja-asetuksen johdantokappale 45).

Henkilötietojen käsittelystä vastaa tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määritelty rekisterinpitäjä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 kohdassa määritellyt henkilötietojen käsittelijät sen sijaan käsittelevät henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Ehdotetun lain 19 §:n mukaan Kansallisarkisto olisi kansallisen arkistotietovarannon rekisterinpitäjä. Ehdotetun 19 §:n mukaan Kansallisarkisto käsittelee kansalliseen arkistotietovarantoon sisältyviä henkilötietoja yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Ehdotetun 3 §:n mukaan vastaavasti kansallisella arkistotietovarannolla tarkoitettaisiin tietojärjestelmien avulla tai manuaalisesti käsiteltävää kokonaisuutta, joka sisältää Kansallisarkiston hallussa ja määräysvallassa olevat arkistoidut asiakirjat ja tietoaineistot.

Tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä muutoksena sitä, että Kansallisarkiston rekisterinpitäjyydestä ja käyttötarkoituksesta säädettäisiin lailla. Ehdotetut säännökset selkeyttävät lain tasolla Kansallisarkiston roolin henkilötietojen käsittelyssä ja sen määräysvallan suhteessa sille siirrettyihin asiakirjoihin ja tietoaineistoihin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan Kansallisarkistossa olevien henkilötietojen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukainen oikeusperuste olisi 6 artiklan 1 kohdan c alakohta eli lakisääteinen velvoite. Ehdotuksen mukaan viranomaisten arkistointia koskevista velvoitteista säädetään voimassa olevassa arkistolaisissa. Kansallisarkiston lakisääteinen tehtävä on määritetty Kansallisarkistosta annetussa laissa. Perustelujen mukaan myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta voisi olla peruste henkilötietojen käsittelylle. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän

suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuojalain 4 §:n 4 kohta mahdollistaa tietyin ehdoin henkilötietojen käsittelyn arkistointitarkoituksissa tietosuoja-asetuksen 1 kohdan e alakohdan mukaisella tavalla.

Ehdotuksessa ei ole käsitelty sitä, missä tilanteissa käsittelyperuste olisi lakisääteinen velvoite ja missä tilanteissa mahdollisesti yleinen etu. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että lain jatkovalmistelussa tulisi täsmentää, mikä henkilötietojen käsittelyperuste on missäkin tilanteessa. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely vaatii lisäksi 9 artiklassa mainitun käsittelyperusteen.

Ehdotetun lain 21 §:ssä säädettäisiin Kansallisarkiston roolista henkilötietojen käsittelijänä. Esityksen mukaan Kansallisarkisto voisi ottaa sopimusperusteisesti säilytettäväkseen arkistoitavia asiakirjoja, jolloin se toimisi rekisterinpitäjän lukuun henkilötietojen käsittelijänä ja rekisterinpitäjäys säilyisi alkuperäisellä rekisterinpitäjällä. Asiaa on kuvattu lakiesityksen perustelutekstissä, mutta ehdotetun säännöksen sanamuodosta ei suoraan ilmene sitä, mitkä henkilötietojen käsittelyn roolit ovat Kansallisarkiston säilyttäessä sopimusperusteisesti asiakirjoja ja tietoaineistoa.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan lakiesityksen jatkovalmistelussa on vielä arvioitava, tulisiko ehdotetun 21 §:n sanamuotoa vielä selkeyttää siten, että jo suoraan säännöksestä ilmenisi, että sopimusperusteissa säilytyksessä Kansallisarkisto käsittelee asiakirjoja ja tietoaineistoja henkilötietojen käsittelijänä rekisterinpitäjän lukuun. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että lakiesityksen lopullisessa versiossa olisi tärkeä avata tarkemmin myös sitä, mikä käytännön ero on ehdotetun 21 §:n mukaisella tietojen säilyttämisellä rekisterinpitäjän lukuun ja toisaalta menettelyllä, jossa tietoja siirretään ehdotetun 13 §:n mukaisesti Kansallisarkistoon arkistointikäyttötarkoitusta varten, mutta alkuperäinen käyttötarkoitus on vielä olemassa. Molemmissa tilanteissa vaikuttaisi alkuuperäisen käyttötarkoituksen näkökulmasta olevan kyse tietojen säilyttämisestä.

Tässä mielessä ehdotetun 21 §:n soveltaminen jää jokseenkin epäselväksi suhteessa ehdotettuun 13 §:ään. Ehdotetun 13 §:n mukaan valtion viranomaisella on velvollisuus siirtää arkistoitavat asiakirjat ja tietoaineistot sähköisessä muodossa kansalliseen arkistotietovarantoon. Esityksen mukaan siirto Kansallisarkistolle voitaisiin toteuttaa jo siinä vaiheessa, kun tietojen alkuperäinen käyttötarkoitus on olemassa, eikä tietojen säilytysaika ole vielä päättynyt. Ehdotettua 13 §:ää koskevissa perusteluissa kuitenkin todetaan, että siirtävä viranomainen tai muu alkuperäinen rekisterinpitäjä on rekisterinpitäjä siihen saakka, kunnes siirto on hyväksytysti toteutettu. Perustelujen mukaan tämän jälkeen Kansallisarkisto on siirrettyjen aineistojen rekisterinpitäjä.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että 13 §:ää koskevia perusteluja on syytä tarkentaa lakiesityksen jatkovalmistelussa ja kuvata perusteluissa tarkemmin henkilötietojen käsittelyn rooleja sekä alkuperäisessä käyttötarkoituksessa että arkistointitarkoituksessa, koska ne voisivat esityksen mukaan olla myös rinnakkain olemassa siirrettäessä tietoja Kansallisarkistoon. Tällä hetkellä esityksen perusteluista voi syntyä vaikutelma, että viranomainen voisi siirtää vielä alkuperäisen käyttötarkoituksen olemassaoloaikana rekisterinpitäjälle kuuluvat vastuunsa Kansallisarkistolle,

vaikka rekisterinpitäjän vastuu alkuperäisen käyttötarkoituksen osalta tulee säilyä viranomaisella itsellään ja Kansallisarkisto olisi rekisterinpitäjän roolissa vain arkistointilain tarkoittamassa yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa.

Aineistojen arkistointi ennen säilytysajan päättymistä

Ehdotetussa arkistointilaissa mahdollistettaisiin valtion viranomaisten asiakirjojen ja aineistojen arkistointi alkuperäisen säilytysajan kuluessa. Hallituksen esityksen mukaan voimassa olevan tiedonhallintalain 21 §:n sääntely edellyttää vallitsevan tulkinnan mukaan tietoaineistojen säilytysvaiheen ja arkistointivaiheen erottelua toisiaan seuraaviksi elinkaaren osiksi. Mahdollisuus aineistojen siirtoon koskisi tilannetta, jossa alkuperäistä tarkoitusta varten määritetty säilytysaika on vielä meneillään, mutta jossa arkistoitavaksi päätettyjen tai erikseen säädettyjen tietoaineistojen käyttötarpeet ovat ensisijaisesti tutkimukseen perustuvia. Ehdotuksen perustelujen mukaan tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitettu säilytysaika päättyisi asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtämiseen kansalliseen arkistotietovarantoon. Esityksen mukaan tarvittaessa viranomaisen voisi hakea taustatiedot arkistotietovarannosta ja avata asian uudelleen omassa järjestelmässään.

Lakiehdotuksen jatkovalmistelua varten tietosuojavaltuutettu nostaa esille sen, että ehdotetun 14 §:n perustelujen perusteella ei näytettäisi mahdollistettavan tietoaineistojen siirtoa säilytysajan kuluessa muille kuin valtion viranomaisille samalla tapaa kuin 13 §:ssä mahdollistetaan valtion viranomaisille. Onko tällainen erottelu valtion viranomaisten ja muiden viranomaisten välillä esityksessä tarkoituksena?

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten ei kuitenkaan katsota 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteensopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 50 mukaan henkilötietojen käsittely muita tarkoituksia varten kuin niitä tarkoituksia, joita varten henkilötiedot on alun perin kerätty, olisi sallittava vain, jos käsittely sopii yhteen niiden tarkoitusten kanssa, joita varten henkilötiedot on alun perin kerätty. Tällöin henkilötietojen keruun oikeuttaneen käsittelyn oikeusperusteen lisäksi ei edellytetä muuta erillistä käsittelyn oikeusperustetta. -- Myöhempi käsittely yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia varten tai tilastollisiin tarkoituksiin olisi katsottava yhteensopiviksi laillisiksi käsittelytoimiksi.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa ja johdantokappaleessa 50 viitataan henkilötietojen käsittelyyn myöhempään, alkuperäisestä käyttötarkoituksesta eroaviin, käyttötarkoituksiin kuten yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin. Yleisen tietosuoja-asetuksen sananmuodon perusteella erottelu tehdään alkuperäisen käyttötarkoituksen ja myöhemmän käyttötarkoituksen välillä. Tietosuoja-asetuksessa ei ole kielletty henkilötietojen

käsittelyä alkuperäiseen käyttötarkoitukseen ja myöhempään käyttötarkoitukseen samanaikaisesti. Kyse on kuitenkin henkilötietojen käsittelystä eri käyttötarkoituksiin.

Hallituksen esityksessä perustellaan aineistojen siirtoa säilytysajan kuluessa etenkin sillä, että pitkät säilytysajat edellyttäisivät viranomaisissa merkittäviä investointeja säilytysratkaisuihin, joissa arkistoitavien tietoa-ineistojen eheys ja säilyvyys voidaan varmistaa ennen arkistovaiheen alkamista ja siirtämistä kansalliseen arkistotietovarantoon. Perustelujen mukaan tiedonhallintalain 21 §:n mukaisiin kriteereihin perustuva säilytysaikojen määrittäminen voi johtaa käytännön tarpeiden kannalta pitkiin säilytysaikoihin.

Tietosuoja-asetuksen 25 artiklan mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tämä velvollisuus koskee muun muassa kerättyjen henkilötietojen säilytysaika. Säilytysajan määrittäminen henkilötiedoille on siis rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus. Säilytysaika tulee määrittää myös arkistoitaville asiakirjoille, koska säilytysajan määrittämisen yhteydessä rekisterinpitäjä arvioi, mihin alkuperäisiin käyttötarkoituksiin tietoja käsitellään ja kuinka pitkään tällaista alkuperäistä käyttötarkoitusta voisi olla.

Mikäli tiedoille ei ole määritelty lakisääteistä säilytysaika, määrittää rekisterinpitäjä säilytysajan. Tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 39 mukaan henkilötietojen olisi oltava riittäviä ja olennaisia ja rajoitettava siihen, mikä on välttämätöntä niiden käsittelyn tarkoitusten kannalta. Johdantokappaleen mukaan tämä edellyttää erityisesti sitä, että henkilötietojen säilytysaika on mahdollisimman lyhyt. Johdantokappaleessa todetaan lisäksi, että rekisterinpitäjän olisi asetettava määräajat henkilötietojen poistoa tai niiden säilyttämisen tarpeellisuuden määräaikaistarkastelua varten, jotta voidaan varmistaa, ettei henkilötietoja säilytetä pidempään kuin on tarpeen. Säilytysajan määrittämisessä tulee siis lähteä siitä, että määritetään mihin käyttötarkoitukseen tiedot on kerätty ja kauanko tällainen käyttötarkoitus jatkuu. Säilytysaikojen tarkoituksenmukainen määrittäminen osaltaan vähentää viranomaisten tarvetta säilyttää tietoja tarpeettoman pitkään ja vähentää täten säilytysratkaisuihin aiheutuvia kuluja. Todettakoon, että henkilötietojen säilyttämisestä aiheutuvien kulujen vähentäminen ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen peruste tietojen jatkokäsittelylle.

Henkilötietoja saa käsitellä vain niin kauan kuin niiden käsittelylle on lainmukainen peruste. Kun henkilötietojen alkuperäiselle käyttötarkoitukselle määritetty säilytysaika on päättynyt, ei tietojen käsittelylle ole enää perustetta alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Tiedot tulisi tällöin hävittää tai arkistoida, mikäli arkistoinnille on lain mukainen peruste. Ehdotetun 13 §:n perustelujen mukaan tiedonhallintalain mukainen säilytysaika päättyisi asiakirjojen ja tietoa-ineistojen siirtämiseen. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan siis alkuperäisen käyttötarkoituksen mukainen säilytysaika päättyy aineistojen siirtoon Kansallisarkistolle, mutta siirto voitaisiin toteuttaa silloin, kun alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisia käyttötarkoituksia vielä on. Henkilötietojen käsittely ei kuitenkaan ole enää sallittua alkuperäisiin tarkoituksiin, jos tähän tarkoitukseen määritetty säilytysaika päättyy. Tämä tarkoittaisi sitä, ettei viranomainen voisi

käsitellä tietoja enää alkuperäiseen käyttötarkoitukseen, vaikka käsitteilylle saattaisi olla tarve. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan ehdotettava 13 §, ottaen erityisesti huomioon säännöksen perustelut, ei nyt esitetyssä muodossaan mahdollistaisi henkilötietojen käsittelyä samanaikaisesti sekä alkuperäiseen käyttötarkoitukseen, että yleisen edun mukaisesti arkistointitarkoituksiin, mikäli säilytysajan katsotaan siirron tapahtua päättyvän.

Ehdotettua säännöstä on perusteltu myös sillä, että arkistoitavaksi päätettyjen tai erikseen säädettyjen tietoaaineistojen käyttötarpeet ovat ensisijaisesti tutkimukseen perustuvia. Kuitenkin ehdotetun 19 §:n mukaan Kansallisarkisto käsitelisi arkistotietovarantoon sisältyviä henkilötietoja yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Ehdotuksen perusteella jääkin epäselväksi, onko asiakirjojen ja tietoaaineistojen siirtäminen säilytysajan kuluessa Kansallisarkistoon tarpeen yleisen edun mukaisissa arkistointitarkoituksissa vai ennemminkin tutkimustarkoituksissa. Tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että yleisen edun mukainen arkistointi ja tutkimus ovat eri käyttötarkoituksia. Mikäli henkilötietoja sisältäviä asiakirjoja ja tietoaaineistoja luovutetaan Kansallisarkistosta tutkimuskäyttöön, muuttuu henkilötietojen käsittelyn tarkoitus yleisen edun mukaisesta arkistointitarkoituksesta.

Henkilötietojen käyttötarkoituksilla on vaikutusta myös rekisteröidyn oikeuksiin. Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdan mukaan kun henkilötietoja käsitellään yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten, unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää poikkeuksista 15, 16, 18, 19, 20 ja 21 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin, jos sovelletaan tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ja suojatoimia, siltä osin kuin kyseiset oikeudet todennäköisesti estävät erityisten tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti ja poikkeukset ovat tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi. Samaisen artiklan 2 kohta koskee mahdollisuutta poiketa rekisteröidyn oikeuksista tieteellisen tai historiallisen tutkimuksen tai tilastoinnin tarkoituksissa.

Lisäksi tietosuojalaissa on kansallisesti täsmennetty rekisteröidyn oikeuksista poikkeamista. Tietosuojalain 31 §:ssä säädetään tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevista poikkeuksista ja suojatoimista ja 32 §:ssä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevista poikkeuksista ja suojatoimista. Tietosuojalaki mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen, mutta tieteelliselle tutkimukselle ja arkistoinnille on asetettu eri edellytyksiä, jotta poikkeaminen on laillista.

Lisäksi on huomattava, että 89 artiklan 4 kohdan mukaan, jos 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua henkilötietojen käsittelyä käytetään samanaikaisesti myös muihin tarkoituksiin, poikkeuksia sovelletaan ainoastaan kyseisissä kohdissa mainituissa tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Mikäli tietoja käsiteltäisiin siis samanaikaisesti yleisen edun mukaisesti arkistointitarkoituksiin, tutkimuksen tarkoituksiin sekä alkuperäisiin viranomaisen määrittämiin käyttötarkoituksiin, määräytyisi rekisteröidyn oikeuksien mahdollinen rajoittaminen kunkin käyttötarkoituksen kohdalla eri tavalla. Ehdotetussa laissa ei ole erikseen säädetty rajoituksesta rekisteröidyn oikeuksiin, vaan poikkeukset rekisteröidyn oikeuksista arkistointitarkoituksissa ilmenisivät edelleen yleisen tietosuoja-asetuksen

sekä tietosuojalain yleissääntelystä. Koska samaan tietoaaineistoon voisi esityksessä kuvatuin tavoin kohdistua samanaikaisesti eri käyttötarkoituksia, tulisi siinä vaiheessa, kun henkilötietoja on siirretty Kansallisarkistolle arvioida tarkkaan, missä roolissa Kansallisarkisto ja viranomainen käsittelevät tietoja ja mihin käyttötarkoituksiin, koska tällä on vaikutuksia siihen, mitä oikeuksia rekisteröidyt voivat käyttää kyseessä olevaan tietoaaineistoon.

Kuten tässä lausunnossa on jo aiemmin tuotu esiin, henkilötietojen käsittelyn roolit asiakirjojen ja aineistojen siirtämisessä tiedonhallintalain mukaisen säilytysajan kuluessa ovat esityksen perusteella epäselvät. Ehdotettavan 13 §:n perustelujen mukaan siirtävä viranomainen tai muu alkuperäinen rekisterinpitäjä on rekisterinpitäjä siihen saakka, kunnes siirto on hyväksytysti toteutettu, jonka jälkeen Kansallisarkisto olisi siirrettyjen aineistojen rekisterinpitäjä. Esityksen perusteluissa ei ole täsmennetty tarkemmin, missä roolissa alkuperäinen rekisterinpitäjänä toiminut viranomainen toimisi sen jälkeen, kun tiedot on siirretty Kansallisarkistolle, mutta viranomaisella olisi yhä oikeus käsitellä tietoja alkuperäisiin käyttötarkoituksiin. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan henkilötietojen käsittelyn rooleja tulisi lakiesityksen perustelujen lopullisessa versiossa avata tarkemmin 13 §:n mukaisissa tilanteissa, jossa tiedot siirretään Kansallisarkistolle silloin kun alkuperäinen käyttötarkoitus ei ole vielä päättynyt.

Henkilötietojen käsittelyn roolien määrittelemisen vaikuttaa esimerkiksi siihen, millä tavalla käsittelyä alkuperäisiin käyttötarkoituksiin toteutetaan. Kansallisarkisto ei ole määrittänyt aineiston alkuperäisiä käyttötarkoituksia, vaan alkuperäiset käyttötarkoitukset liittyvät viranomaisen toimintaan. Näin ollen lain jatkovalmistelussa tulisi arvioida, miten viranomainen voisi käytännössä käsitellä Kansallisarkiston rekisterinpitoon siirrettyjä tietoja alkuperäisiin käyttötarkoituksiin. On arvioitava esimerkiksi sitä, miten aineistojen saatavuudesta alkuperäiseen käyttötarkoitukseen voidaan huolehtia ja miten rekisteröityjen oikeudet voidaan toteuttaa asianmukaisella tavalla.

Tietosuojasetuksen johdantokappaleen 158 mukaisesti myös arkistointiin sovellettaisiin tietosuojasetuksen vaatimuksia, ottaen huomioon, että asetusta ei sovelleta kuolleiden henkilöiden henkilötietoihin. Tietosuojavaltuutettu tiedostaa, että Kansallisarkistolle siirrettävät asiakirjat ja tietoaaineistot eivät välttämättä kaikissa tapauksissa sisällä elossa olevia henkilöitä koskevia henkilötietoja, jolloin tietosuojasetus ei tule sovellettavaksi. On kuitenkin huomionarvoista, että etenkin, jos asiakirjojen ja aineistojen siirtämistä Kansallisarkistolle voidaan aikaistaa ehdotettavan sääntelyn myötä, voi Kansallisarkistolle jatkossa saapua säilytettäväksi entistä enemmän elossa olevia luonnollisia henkilöitä koskevia henkilötietoja.

Arvonmääritys

Esitysluonnoksen mukaan arkistointilain 8 §:ssä säädettäisiin arkistoitavien tietojen arvonmäärityksestä. Ehdotetun 8 §:n mukaan viranomaisen tulee määrittellä arkistoitavat asiakirjat ja tietoaaineistot tutkimuksellisten tarpeiden perusteella. Arvonmäärityksen kohteena ovat kaikki viranomaisen asiakirjat, mukaan lukien tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja tietoja sisältävät asiakirjat. Ehdotetun 9 §:n mukaan Kansallisarkisto

päättäisi arkistoinnista viranomaisen esityksestä. Perustelujen mukaan päätös arkistoitavista asiakirjoista on osoitus myös henkilötietojen yleisen edun mukaisesta arkistointitarkoituksesta. Arvonmäärityksessä on siis arvioitava tarkkaan täytyvätkö yleisen edun mukaiset arkistointitarkoitukset.

Hallituksen esityksessä ei ole nimenomaisesti säädetty tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisia rikoksiin tai rikostuomioihin liittyviä henkilötietoja sisältävien asiakirjojen arvonmäärityksestä. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan lain jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarvetta säätää myös tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisten tietojen arvonmäärityksestä, mikäli kyseisiä tietoja aiotaan arkistoida.

Tietosuojavaltuutettu pitää hyvänä muutoksena sitä, että tietojen arkistoinnille asetetaan lain tasolla selkeämmät kriteerit. Tämä osaltaan edistää sitä, että tunnistetaan ne henkilötiedot, jotka on tarpeen arkistoida ja toisaalta ne, joiden arkistoinnille ei ole perustetta. Arvonmääritys ja sen yhteydessä tehtävä henkilötietojen käsittelyyn liittyvien riskien ja käsittelyn oikeasuhtaisuuden arviointi eivät kuitenkaan ole yksinkertaisia tehtäviä viranomaisille toteuttaa. Arvonmääritys edellyttää viranomaiselta sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvien riskien että yleisen edun mukaisten arkistointitarkoitusten välistä punnintaa.

Lakiesityksen mukaan arvonmäärityksessä olisi kyse kokonaisarviosta, jossa 8 §:n 2 momentissa asetettuja kriteerejä arvioidaan yhdessä 8 §:n 3 momentin henkilötietojen suojaa koskevan säännöksen kanssa. Ehdotetun 8 §:n 3 momentin mukaan henkilötietoja sisältävien asiakirjojen ja tietoaineistojen osalta arvonmäärityksessä on arvioitava arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan käsittelyyn liittyviä riskejä ja arkistoinnin oikeasuhtaisuutta. Viranomaisen tulisi säännöksen nojalla arvioida tietosuojalainsäädännön vaatimuksia arkistointitarkoituksessa tapahtuvassa käsittelyssä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotetulla säännöksellä olisi liityntä rekisterinpitäjälle yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettuihin velvoitteisiin, kuten johdanto-osan 156 kohdan mukaiseen arviointiin, onko käsittelyn tarkoitusta mahdollista saavuttaa käsittelemällä tietoja, joiden avulla ei voida tai ei enää voida tunnistaa rekisteröityjä, kunhan asianmukaiset suojatoimet (kuten tietojen pseudonymisointi) toteutettu.

Hallituksen esityksen perusteluissa tuodaan esille, että arkistointitarkoituksia varten tapahtuvan käsittelyn kannalta tietojen pseudonymisointi voi vaarantaa käsittelyn tarkoituksen. Perusteluissa todetaan, että vastaavasti anonymisoinnilla rajoitetaan pysyvästi ja merkittävästi tietojen tulevaa käyttöä esimerkiksi tutkimustarkoituksissa.

Henkilötietojen säilytyksen rajoittaminen on tietosuoja-asetuksen keskeinen periaate, vaikkakin tästä voidaan poiketa asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdassa ja 89 artiklassa kuvatuin edellytyksin. Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaan, jos arkistointitarkoitukset on mahdollista täyttää käsittelemällä tietoja siten, että ei ole mahdollista tai ei ole enää mahdollista tunnistaa rekisteröityjä, nämä tarkoitukset on täytettävä tällä tavoin. Asetuksen 89 artiklan sananmuoto viittaa siis siihen, että henkilötiedot tulisi pseudonymisoida tai anonymisoida ellei se estä käsittelyn tarkoitusten toteutumista.

Tehtävällä arvonmäärityksellä ratkaistaisiin käytännössä se, mitkä henkilötiedot arkistoidaan. Esityksen perusteella arvonmäärityksen piiriin tulevia tietoja ei ole juurikaan rajattu. Koska arvonmäärityksen piiriin mahdollisesti kuuluvien henkilötietojen määrä voi olla laaja, tulee viranomaisen arvioida tarkkaan, täytyvätkö arvonmäärityksen kriteerit, onko arkistointi oikeasuhtaista ja miten arkistointiin liittyviä riskejä voidaan minimoida.

Käsiteltävien henkilötietojen luonne ja määrä sekä niiden rekisteröityjen määrä, joiden tietoja käsitellään, vaikuttavat yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 75 kohdan mukaan käsittelystä aiheutuvan riskin arviointiin. Ehdotettavalla sääntelyllä mahdollistettaisiin lähtökohtaisesti laajasti erilaisten henkilötietojen siirtäminen Kansallisarkistolle arvonmäärityksen pohjalta tehtävän päätöksen perusteella. Tietosuojanäkökulmasta arvioituna lausunnon kohteena oleva esitys on näin ollen merkittävä. Sen vuoksi ehdotettavassa sääntelyssä onkin tärkeä kiinnittää erityistä huomiota henkilötietojen käsittelystä aiheutuviin riskeihin ja vaikutuksiin sekä yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisten periaatteiden huomioimiseen.

Nyt käsiteltävässä ehdotuksessa ei ole vielä kovinkaan tarkasti käsitelty aineistojen siirtoon liittyviä riskejä tai arvioitu ehdotettavan sääntelyn tietosuoja vaikutuksia. Esityksessä on jossakin määrin käyty läpi vaikutuksia tiedonhallintaan ja esimerkiksi tuotu esille riski siitä, ettei siirtävä viranomainen tarpeellisella tavalla hahmota siirrettävien tietojen luonnetta ja niiden salassapitoa. Lakiesityksessä ei ole kuitenkaan vielä riittävällä tavalla kirjoitettu auki sääntelyn tietosuoja vaikutuksia ja riskejä. Kyseessä olevan esityksen kohdalla, jossa henkilötietoja käsiteltäisiin laajamittaisesti Kansallisarkiston toimesta yleisen edun mukaisessa arkistointikäyttötarkoituksessa, lainsäätäjän olisi tärkeä tehdä jo lainsäätämisen vaiheessa kattava tietosuoja vaikutusten arviointi ja kirjata se auki lainvalmisteluasiakirjoihin. Erityisen tärkeää olisi arvioida henkilötietojen arkistointiin liittyviä riskejä, etenkin tietosuoja-asetuksen 9 ja 10 artiklan mukaisten tietojen osalta. Tämä on erityisen tärkeää, jos henkilötietoja voidaan luovuttaa toisiin käyttötarkoituksiin Kansallisarkistosta.

Lainsäätäjän tekemä vaikutusten arviointi ei poista rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioida henkilötietojen käsittelyn riskejä ja tarvetta mahdolliselle ennakkokuulemiselle. Kuitenkin kun lainsäädännöllä on tarkoitus säätää merkittävä tavalla henkilötietojen käsittelystä, tulisi jo kyseisen käsittelyn mahdollistavan sääntelyn osalta arvioida riskejä henkilötietojen suojalle.

Hallituksen esityksen 8 §:ää koskevissa perusteluissa viitataan siihen, että rekisterinpitäjän tulee tietosuoja-asetuksen 36 artiklan mukaan kuulla tietosuojavaltuutettua, jos 35 artiklassa säädetty tietosuoja koskeva vaikutusten arviointi osoittaa, että käsittely aiheuttaisi korkean riskin, eikä rekisterinpitäjä ole toteuttanut toimenpiteitä riskin pienentämiseksi. Arvonmäärityksen kohdalla voisi siis tulla kyseeseen tilanne, jossa tietosuojavaltuutettua on kuultava yleisen tietosuoja-asetuksen 36 artiklan mukaisesti, etenkin jos esimerkiksi Kansallisarkistolle siirrettäviä tietoja ei anonymisoida tai muut tehdyt suojatoimenpiteet eivät poista korkeaa riskiä.

Ennakkokuuleminen ei ole sama asia kuin ehdotettavassa arkistointilain 8 §:ssä tarkoitettu arvonmääritys. Ennakkokuuleminen on tietosuoja-asetuksesta tuleva velvoite, joka voi aktualisoitua myös tietojen arkistoinnin yhteydessä. Ennakkokuuleminen liittyy korkean riskin muodostumiseen henkilötietojen käsittelyssä. Myös henkilötietojen siirtäminen Kansallisarkistolle on käsittelytoimi, josta voi mahdollisesti aiheutua korkea riski rekisteröidyn oikeuksille ja eduille. Tietosuojavaltuutetun antaman ennakkokuulemisen ratkaisun pohjalta rekisterinpitäjän tulisi arvioida uudelleen voidaanko aiottu käsittelytoimi toteuttaa ja mitä toimia se voisi tehdä, jotta käsittelytoimi olisi lainmukainen.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisten tietojen käsittely

Hallituksen esityksen mukaan Kansallisarkistoon voitaisiin pysyvästi arkistoida tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Ehdotetun 19 §:n mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta kansalliseen arkistotietovarantoon sisältyvien henkilötietojen käsittelyyn. Esityksen perustelujen mukaan muutoksella on tarkoitus mahdollistaa geneettisten tietojen arkistointi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa on säädetty erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan mukaan kieltoa ei kuitenkaan sovelleta, jos henkilötietojen käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön lisäehtoja, mukaan lukien rajoituksia, jotka koskevat geneettisten tietojen, biometrinen tietojen tai terveystietojen käsittelyä.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tutkimus- ja kulttuuriperintöaineistojen käsittelyyn yleishyödyllisessä arkistointitarkoituksessa geneettisiä tietoja lukuun ottamatta. Tämä tarkoittaa, että tietosuojalaissa ei mahdollisteta geneettisten tietojen käsittelyä siinä tarkoitettuun yleishyödyllisessä arkistointitarkoituksessa. Tietosuojalain 6 §:n arkistointipokkeuksissa ei ole kyse tietojen pysyvästä arkistoinnista Kansallisarkistoon vaan muunlaisesta yleishyödyllisestä arkistoinnista.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisten tietojen käsittely edellyttää tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja 9 artiklan mukaista käsittelyperustetta. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohta edellyttää, että käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Samainen artiklankohta edellyttää, että henkilötietojen käsittely on oikeasuhteista tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja

erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tietosuojasetuksen 89 artikla edellyttää erityisten henkilötietojen käsittelyn olevan tarpeellista ja sitä, että se on oikeasuhteista tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Hallituksen esityksessä ei ole tarkemmin perusteltu miksi tietosuojasetuksen 9 artiklan mukaisten tietojen arkistointi on oikeasuhteista ja tarpeellista ja mitä erityisiä ja asianmukaisia toimenpiteitä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi on tehty.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole perusteltu myöskään sitä, miksi geneettisten tietojen arkistoinnin mahdollistaminen on tarpeellista ja oikeasuhteista. Esityksen perusteella jää epäselväksi, miten rekisteröityjen oikeudet ja henkilötietojen suoja taataan geneettisten tietojen käsittelyssä arkistointitarkoituksiin. Esityksessä ei ole arvioitu geneettisten tietojen arkistointiin liittyviä riskejä. Esityksessä ei ole myöskään arvioitu, millaisia asianmukaisia ja erityisiä suojatoimia geneettisten tietojen arkistointi voisi edellyttää.

Riskejä ja suojatoimia tulisi lain jatkovalmistelussa arvioida huomattavasti kattavammin ja perustella ehdotettavan sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja tarpeellisuutta geneettisten tietojen arkistoinnin osalta, ottaen myös huomioon jo voimassa oleva ja pian voimaan tuleva lainsäädäntö, joka mahdollistaa geneettisten tietojen käsittelyn (mm. toisiolaki ja eurooppalaista terveysdata-avaruutta koskeva asetetus EHDS). Lakiehdotuksen jatkovalmistelussa olisi tärkeä ottaa huomioon myös kansallisen genomilain valmistelun yhteydessä hankitut selvitykset ja lausuntopalaute, joista käy ilmi geneettisten tietojen käsittelyssä erityisesti huomioitavia seikkoja. Lisäksi valmistelussa voisi olla hyödyllistä vertailla muiden EU-maiden käytäntöjä geneettisten tietojen arkistoinnissa ja arvioida tämän pohjalta EU-maiden suhtautumista tähän kysymykseen.

Geneettisillä tiedoilla tarkoitetaan henkilötietoja, jotka koskevat luonnollisen henkilön perittyjä tai hankittuja geneettisiä ominaisuuksia, joista selviää yksilöllistä tietoa kyseisen luonnollisen henkilön fysiologiasta tai terveydentilasta ja jotka on saatu erityisesti kyseisen luonnollisen henkilön biologisesta näytteestä analysoimalla. Tietosuojaryhmä WP 29 on vuonna 2004 laatinut geneettisiä tietoja käsittelevän valmisteluasiakirjan, jossa todetaan, että geneettisten tietojen erityispiirteisiin kuuluu muun muassa se, että tiedot ovat ainutkertaisia ja erottavat yksilön toisista yksilöistä, mutta samalla ne voivat antaa informaatiota kyseisen yksilön biologisista sukulaisista edeltäviä ja seuraavia sukupolvia myöten. Lain jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon geneettisten tietojen erityinen luonne ja arkaluonteisuus ja muun muassa se, että tämäntyyppisen tiedon pseudonymisointi tai anonymisointi voi olla haasteellista tai se, mitä vaikutuksia tällaisen tiedon luovuttamisella eteenpäin Kansallisarkistosta voi olla.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan lain jatkovalmistelussa tulisi perustella tarkemmin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen arkistoinnin tarpeellisuutta ja kuvata tarkemmin, mitä suojatoimia kyseisten tietojen käsittelyssä toteutetaan. Tietosuojavaltuutettu suhtautuu erittäin

suurella varauksella geneettisten tietojen arkistointiin ja katsoo, että laki-esitys ei nykyisessä muodossaan mahdollista geneettisten tietojen arkistointia tietosuojalainsäädännön edellytykset täyttävällä tavalla.

Tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisten tietojen käsittely

Hallituksen esityksen mukaan Kansallisarkistoon voitaisiin pysyvästi arkistoida tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisia rikoksia ja rikostuomioita koskevia tietoja. Ehdotetussa laissa ei ole kuitenkaan mainittu 10 artiklan mukaisten tietojen arkistoinnista.

Tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoihin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Tietosuojalain 7 §:ssä on säädetty tarkoituksista, joita varten rikoksiin ja rikostuomioihin koskevia tietoja saa käsitellä. Tietosuojalain 7 §:ssä ei siis säädetä tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisten tietojen käsittelystä yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin. Tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisten tietojen käsittelyyn yleisen edun mukaisessa arkistoinnissa sovellettaisiin siis samaisen artiklan edellytyksiä käsittelylle.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan lain jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarvetta säätää tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisten rikoksiin ja rikostuomioihin liittyvien tietojen käsittelystä ja asianmukaisista suojatoimista. Lain jatkovalmistelussa tulisi perustella tarkemmin rikoksiin ja rikostuomioihin liittyvien tietojen arkistoinnin tarpeellisuutta.

Arkistokopio

Ehdotetun 15 §:n mukaan Kansallisarkistolla on oikeus saada valtion viranomaisen sähköisestä, sisällöltään muuttuvasta tietoaaineistosta kopio tutkimuskäyttöä varten kansalliseen arkistotietovarantoon, jos tietoaaineisto on 9 tai 10 §:ssä tarkoitetun päätöksen tai laissa erikseen säädetyn mukaisesti arkistoitava. Arkistokopio voitaisiin 13 §:n nojalla siirtää Kansallisarkistolle säilytysajan kuluessa. Lisäksi Kansallisarkisto voisi ottaa vastaan arkistokopion myös erillisen sopimuksen perusteella.

Esityksen perustelujen mukaan pykälän tarkoituksena on mahdollistaa viranomaisten sisällöltään muuttuvista sähköisistä tietoaaineistoista otettujen tutkimuskäyttöä palvelevien kopioiden ottaminen. Nykyisen lainsäädännön nojalla tehdyissä päätöksissä on voitu määrätä muuttuvien tietoaaineistojen säilyttäminen otoksena.

Ehdotuksen perusteella jää epäselväksi, miksi tällaisia tietoja tulisi voida siirtää Kansallisarkistoon jo alkuperäisen säilytysajan kuluessa. Ehdotuksen perusteluissa ei ole perusteltu millaiseen tarpeeseen ja minkä tapaisia tietoaaineistoja säännös koskisi. Mitä 15 §:n mukaisella tietoaaineistolla tarkalleen tarkoitetaan, jos se ei sisällä asiakirjoja julkisuuslain mukaisessa täsmällisessä merkityksessä? Mikäli siirrettäviin tietoaaineistoihin kuuluu myös henkilötietoja, tulisi arvioida tarkkaan, miksi niiden siirto on tarpeen.

Ehdotetun 15 §:n mukaan arkistokopion siirtoon sovellettaisiin 13 §:n 3 momenttia, eli Kansallisarkisto päättäisi siirron ajankohdasta tai siirto voidaan toteuttaa tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitetun säilytysajan kuluessa. Mikäli arkistokopion mukana siirretään Kansallisarkiston rekisterinpitöön henkilötietoja niiden alkuperäisen säilytysajan kuluessa, tulisi ottaa huomioon henkilötietojen käsittelyn roolit ja rekisterinpitäjän velvollisuuksien toteuttaminen.

Asianmukaisista suojatoimista

Tietosuoja-asetuksen 89 artiklassa säädetään suojatoimien soveltamisesta yleisen edun mukaisessa arkistoinnissa. Suojatoimilla on varmistettava, että on toteutettu tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla taataan etenkin tietojen minimoinnin periaatteen noudattaminen. Suojatoimien tarkoitus on minimoida rekisteröityjen henkilötietoihin kohdistuvia riskejä. Suojatoimina on tietosuoja-asetuksessa mainittu esimerkiksi tietojen pseudonymisointi tai anonymisointi.

Lausuttavana olevassa esityksessä on tuotu suojatoimia esille eri säännösten kohdalla. Arvonmääritystä koskevan 8 §:n mukaan henkilötietoja sisältävien asiakirjojen ja tietoaineistojen osalta arvonmäärityksessä on arvioitava arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan käsittelyyn liittyviä riskejä ja arkistoinnin oikeasuhtaisuutta. Viranomaisella on täten velvollisuus arvioida, onko henkilötietojen arkistoinnille perustetta ottaen huomioon siitä aiheutuvat riskit ja arkistoinnin tarkoitukset.

Ehdotetussa 11 §:ssä on säädetty viranomaisen velvollisuudesta huolehtia arkistoitavien asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista siten, että ne ja niihin kuuluvat metatiedot ovat käytettävissä, todistusvoimaisia ja ymmärrettäviä. Samaisen pykälän mukaan viranomaisen on ylläpidettävä asiakirjoja ja tietoaineistoja sellaisissa tietojärjestelmissä ja tiloissa, joissa niiden saatavuus, säilyminen ja turvallisuus voidaan varmistaa. Hallituksen esityksen mukaan tiedonhallintalain 4 luvun tietoturvaatimukset koskevat myös arkistoituja tietoaineistoja, mutta tiedonhallintalain sääntely ei ulotu laajemmin siihen, miten arkistointi toteutetaan tai miten arkistoa ylläpidetään. Ehdotettu 11 § vaikuttaisi siis olevan tiedonhallintalain vaatimuksia täydentävä säännös.

Ehdotetun 19 §:n mukaan Kansallisarkisto ylläpitää tietoturvallista käyttöympäristöä, jossa voidaan varmistaa kansalliseen arkistotietovarantoon kuuluvien sähköisten, henkilötietoja taikka salassa pidettäviä tietoja tai asiakirjoja sisältävien tietoaineistojen hakeminen ja luovuttaminen tietoturvalisesti. Perustelujen mukaan käyttöympäristö toimisi tietosuoja-asetuksen mukaisena suojatoimena. Tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä tietoturvalisesta käyttöympäristöstä säättämistä ja sitä, että käsiteltävien aineistojen turvallisuuteen kiinnitetään huomiota. Henkilötietoihin kohdistuvien riskien minimoimiseksi käyttöjärjestelmien turvallisuus ja käytön hallinta ovat keskeisiä toimia.

Tietosuojavaltuutettu pitää hyvänä myös sitä, että tietoturvaliseseen käyttöympäristöön katseluyhteyden avaamisesta säädetään nimenomaisesti 20 §:ssä. Katseluyhteyden avaaminen edellyttäisi tiedonsaantioikeutta ja oikeutta käsitellä luovutettavia tietoja. Katseluyhteys kohdistuisi vain tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tietoihin ja avaamisen tulisi olla oikeasuhtaista rekisteröidyn oikeuksiin nähden. Katseluyhteydelle

asetetut vaatimukset osaltaan auttavat suojaamaan henkilötietoja perusteettomalta käsittelyltä.

Katseluyhteyden käytännön toteuttamisessa tulisikin määrittää tarkkaan katseluyhteyden mahdollistavan järjestelmän turvallisuus ja varmistua siitä, että tiedot pyytäneellä henkilöllä todella on oikeus käsitellä tietoja katseluyhteyden kautta. Etenkin jos kyse on salassapidettävistä tiedoista tai yleisen tietosuoja-asetuksen 9 tai 10 artiklan mukaisista tiedoista, tulisi katseluyhteyden avaamista harkita tarkkaan. Myös siinä tapauksessa, että katseluyhteyden avulla ei saataisi tietoon elossa olevien henkilöiden tietoja, voi tietojen luovuttamisella katseltavaksi olla vaikutuksia elossa oleviin henkilöihin. Esimerkiksi kuolleita henkilöitä koskevista tiedoista voi mahdollisesti olla pääteltävissä myös elossa olevia henkilöitä koskevia tietoja. Näin ollen, kun tietoja luovutetaan katseltavaksi, tulee ottaa huomioon tietosuojalainsäädännön vaatimukset.

Tietopyynnön maksullisuus

Ehdotetun 18 §:n mukaan Kansallisarkisto voisi periä asiakirjan sähköisestä antamisesta maksuja julkisuuslain 34 §:stä riippumatta. Säännöstä perustellaan sillä, että Kansallisarkistolla on harkintavalta antaa tieto sähköisessä muodossa, myös niiden asiakirjojen osalta, jotka ovat pyynnön hetkellä muussa kuin sähköisessä muodossa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta tutustua itseään koskeviin tietoihin. Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 12 artiklan mukaan lähtökohtaisesti oikeus saada tutustua itseään koskeviin tietoihin ja saada niistä jäljennös maksutta. Rekisteröidyn pyynnön toteuttamisesta voidaan periä maksu ainoastaan, jos siihen on tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 5 kohdan tai 15 artiklan 3 kohdan mukainen peruste.

Tietosuojalain 32 §:n mukaan käsiteltäessä henkilötietoja yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten 4 §:n 4 kohdan tai tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla voidaan tietosuoja-asetuksen 15, 16 ja 18–21 artiklassa tarkoitetuista rekisteröidyn oikeuksista poiketa tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdassa säädetyin edellytyksin. Kansallinen tietosuojalaki täten mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta poikkeamisen, mikäli asetuksen 89 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttyvät.

Ehdotetun 18 §:n sananmuodon perusteella kyseessä olisi poikkeus pyydettyä tietoa julkisuuslain nojalla. Ehdotetussa 18 §:ssä ei ole kuitenkaan säädetty poikkeuksesta yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen tutustua itseään koskeviin henkilötietoihin. Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaisen pyynnön toteuttamisen maksullisuus arvioitaisiin siis huomioiden tietosuoja-asetuksen 12 ja 15 artiklat. Ehdotettua säännöstä sovellettaessa Kansallisarkiston tulisi siis ottaa huomioon rekisteröidyn oikeus saada tutustua itseään koskeviin yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan nojalla sekä tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 5 kohdan mukainen pääsääntö toimitettavien tietojen maksuttomuudesta.

Tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 2 kohta edellyttää rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisen helpottamista. Tietosuojavaltuutetun toimiston ratkaisukäytännön mukaan rekisteröidyn ei voida olettaa vetoavan nimenomaisesti tietosuoja-asetuksen 15 artiklaan saadakseen itseään koskevat tiedot maksutta kyseisen artiklan nojalla (ks. esimerkiksi apulaistietosuojavaltuutetun päätös 27.9.2023 6629/163/21, saatavilla Finlex-palvelussa). Tietosuojavaltuutettu katsoo, että lain soveltamisessa käytännössä tulee ottaa huomioon myös rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen mukainen oikeus saada tutustua itseään koskeviin tietoihin lähtökohtaisesti maksutta. Lakia sovellettaessa tulisi siis kiinnittää huomiota siihen, että tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen pyyntö ja julkisuuslain mukainen pyyntö erotetaan toisistaan.

Lopuksi

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan nyt ehdotettavassa arkistointilaissa on otettu 2022 annettua hallituksen esitystä kattavammin huomioon tietosuojalainsäädännön vaatimukset. Tietosuojavaltuutettu kiinnittää kuitenkin vielä lain valmistelijoiden huomiota edellä esille tuotuihin seikkoihin.

Tietosuojavaltuutetulla ei ole lausuttavaa ehdotuksista tiedonhallintalain muuttamiseksi.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Emmi Iivonen
Ylitarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihe: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Emmi Iivonen

Ylitarkastaja

Tietosuojavaltuutetun toimisto

emmi.iivonen@om.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Anu Talus

Tietosuojavaltuutettu

Tietosuojavaltuutetun toimisto

anu.talus@om.fi